

TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA

2023
3-son

ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal

ISSN 2181-8274

4. Рустамий А. Ҳазрат-и Навойийнинг маънавий олами. – Тошкент: “Navro‘z nashriyoti”, 2014. – 248 б.
5. М.Миртожиев. Ўбек тили фонетикаси. –Т.: Фан, 2013. – 424 б.
6. Рустамов А. Алишер Навоий тилининг фонетик-морфологик хусусиятлари. Докторлик диссер. автореферати. – Т., 1966, 6-б.
7. M. Yo‘ldoshev, Z. Isaqov, Sh. Haydarov. Badiiy matnning lisoniy tahlili / Metodik qo‘llanma. – T.: Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2010. – 112 b.

ТАЪЛИМНИНГ ИННОВАЦИОН КЛАСТЕРИДА ДУАЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ АСОСЛАРИ

Шахноза Мирзахмонова,
Чирчиқ давлат педагогика университети
“Педагогика” кафедраси ўқитувчиси

Аннотация

Мақолада таълимнинг инновацион кластерида таълим ва ишлаб чиқариш интеграцияси орқали ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш, ўқув жараёнида амалий фаолият билан шугулланиш орқали таълим сифатини ошириш ҳақида сўз боради. Айнан касб-хунар таълими тизимида янгича ёндашиш келажакдаги юқори малакали мутахассисларни сифатли тайёрлашни таъминлайди.

Калим сўзлар: таъли тизими, имконият, дуаллик, амалиёт, интеграция, технология, жараён, ўқувчи, касб, субъект.

Аннотация

В статье будет рассказано о повышении качества образования путем ориентации студентов на профессию посредством интеграции образования и производства в инновационном кластере образования, вовлечения в практическую деятельность в образовательном ядре. Это новый подход к системе профессионального образования, обеспечивающий качественную подготовку будущих высококвалифицированных специалистов.

Ключевые слова: система обучения, возможность, двойственность, практика, интеграция, технология, процесс, читатель, профессия, предмет.

Annotation

The article will talk about the improvement of the quality of education by directing students to the profession through the integration of education and production in the innovation cluster of Education, engaging in practical activities in the educational. It is a new approach to the vocational education system that provides quality training for future highly qualified specialists.

Keywords: learning system, opportunity, duality, practice, integration, technology, process, reader, profession, subject.

Мамлакатимизнинг иқтисодий тараққиёти олиб борилаётган таълим ислохотларининг такомиллашиб боришига боғлиқ. Бугунги кунда таълим ислохотларининг жаҳон тажрибаларига таянган ҳолда олиб борилиши, келгусида таълим сифатининг ошишига хизмат қилади. Президентимизнинг “2019–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармонида “Жамият ва давлат ҳаётининг барча соҳалари шиддат билан ривожланаётгани ислохотларни мамлакатимизнинг жаҳон цивилизацияси етакчилари қаторига кириш йўлида тез ва сифатли илгариллашни таъминлайдиган замонавий инновацион ғоялар, ишланмалар ва технологияларга асосланган ҳолда амалга оширишни тақозо этади” деб алоҳида таъкидланган [1]. Ҳаракатлар стратегиясида меҳнат бозори мутаносиблигини ва инфратузилмаси ривожланишини таъминлаш, меҳнатга лаёқатли аҳолининг меҳнат ва тадбиркорлик фаоллигини тўлиқ амалга ошириш учун шароитлар яратиш, ишчи кучи сифатини яхшилаш, ишга муҳтож шахсларни касбга тайёрлаш тизи-

мини кенгайтириш вазифалари белгиланган.

Касб-хунар таълими тизимининг ҳозирги ривожланиш босқичининг энг муҳим жиҳати — бу, бир томондан, касб-хунар таълими тизимининг таркибидаги ўзгаришларни, иккинчидан, касб-хунар таълими тизимининг ўзаро таъсир жараёнларини акс эттирадиган интеграцион жараёнлардир. Айнан касб-хунар таълими тизимида янгича ёндашиш келажакдаги юқори малакали мутахассисларни сифатли тайёрлашни таъминлайди.

Мамлакатимизда юқори технологияли саноат талабларига жавоб берадиган ишчиларни тайёрлаш орқали ҳудудларининг инвестиция жозибадорлиги ва рақобатбардошлигини ошириш воситаларидан бири бу икки томонлама ўқитиш тизимидир.

Дуаллик “иккилик”, “битта ташкилий яхлитлик” маъносини англатади. Ушбу таълим шакли ижтимоий шерикликнинг маҳсули сифатида пайдо бўлди, бу меҳнат бозори талабларига мувофиқ юқори малакали кадрларни тайёрлаш бўйича давлат ва иш берувчилар ўртасидаги яқин ҳамкорлик механизми ҳисобланади.

Дуал таълим тизимининг афзаллиги мутахассисларни тайёрлаш учун ўқув ва ишлаб чиқариш соҳаларининг ўзаро алоқасида муҳим ўрин даражадаги амалий йўналиш ва натижада битирувчиларнинг бандлигини таъминлайди.

Дуал таълим тизимининг самарали натижа бериши ва ҳозирги кунда бозор иқтисодиётидан келиб чиқиб меҳнат бозорига сифатли кадрларни етказиб бериш охириги йилларда юртимизда муҳим вазифалардан бири бўлиб келмоқда.

Шу ўринда “Таълим тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ, ёшларнинг касблар ва мутахассисликларни эгаллашга бўлган қизиқишларини қўллаб-қувватлаш учун кенг имкониятлар яратиш ҳамда профессионал таълим тизимида дуал таълимни ташкил этиш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 29 март №163-сонли “Профессионал таълим тизимида дуал таълимни ташкил этиш чора-тадбирлари ҳақида”ги қарори қабул қилинди. Қарорга мувофиқ, 2021/2022 ўқув йилидан профессионал таълим тизимида дуал таълим ташкил этилади. Дуал таълим — бу таълимни ўз йўналишига мос ташкилотда меҳнат қилиш билан бирга олиб борувчи тизимдир [2].

Дуал таълимни ташкил этиш учун ҳокимликлар ва манфаатдор вазирликлар томонидан ўрта бўғин кадрларига бўлган эҳтиёж аниқланади ва таклиф тайёрланади. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳар йили 1 июлгача дуал таълим бўйича кадрлар тайёрланадиган таълим муассасаларини белгилайди. Танланган таълим муассасалари белгиланган квоталар бўйича ўқувчиларни қабул қилади. Таълим муассасалари кадрларга эҳтиёжи бўлган ташкилотлар билан шартнома тузади. Шартнома ташкилот ва ўқувчи ўртасида ҳам тузилади. Бунда ўқувчи учун ташкилотда муайян иш ўрни ажратилади. Ўқувчилар бир ҳафтада камида икки кун таълим олади қолган кунлар ишлайди. Ўқувчига ишлаган кунлари учун иш ҳақи тўланади.

Ўқувчилар учун дуал таълим — бу билим олиш учун ажойиб имконият барқарорлик ва келажакка ишонч. Ушбу тизим таълим олувчиларнинг касбий ва меҳнат фаолиятига мослашишларида муҳим ўрин тутаяди. Шунингдек, ўқувчиларда касбий масъулият ва жавобгарлик ҳиссини ошириб, меҳнат жамоасига осон мослашиш имконини беради. Таълим муассасаларида ўқувчилар ишлаб чиқариш тўғрисида фақат назарий тушунчаларга эга бўлиб, кейинчалик меҳнат фаолиятига амалий мослашишлари қийин кечади. Шундай қилиб ҳамкорликдаги икки томонлама таълим ўқувчиларни келгусидаги муваффақиятлари учун таянч нуқтаси бўлиб хизмат қилади. Дуал таълимни касб-ҳунар таълими ташкилотларининг ўқув жараёнига жорий этиш уларнинг истиқболли келажакга учун қўйилдиган энг муҳим қадам саналади [3, 12].

Ривожланган давлатлар сафидан ўрин олишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган Ўзбекистонимиз, халқ хўжалигининг барча тармоқлари каби таълим соҳасида ҳам илғор технологияларни жорий этиш ва шу орқали

таълим мазмунини жаҳон андозалари даражасига олиб чиқишга ҳаракат қилинмоқда. Бу вазифаларни бажариш таълим тизимида янги инновацион технологиялардан фойдалана оладиган, уларни ҳаётида қўлланмаган вазиятларда қўллаш оладиган, амалиётга тадбиқ эта оладиган юксак малакали, рақобатбардош кадрларни тайёрлаш демакдир. Узлуксиз таълим ижодкор, ижтимоий фаол, маънавий бой шахс шаклланиши ва юқори малакали рақобатбардош кадрлар тайёрланиши учун зарур шарт-шароитлар яратади. Ҳозирги кунда таълим муассасаларини ҳудудий йўналишга ўтказиш ва таркибий тузилмасини ўзгартириш бўйича ишлар амалга оширилмоқда. Келажак авлодга таълим-тарбия беришнинг мақсади, вазифалари, мазмуни, услубий талабларига кўра фан, техника ва илғор технология ютуқларидан унумли фойдаланиш бугунги таълим тизими олдида турган долзарб муаммолардан бири ҳисобланади.

Бунда, мустақил фаолият кўрсатувчи корхона (ташкilot)лар дуал таълим жорий этиш бўйича Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига таклиф киритишлари мумкин. Дуал таълим ташкил этиладиган профессионал таълим муассасалари Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан белгиланади. Дуал таълим ташкил этилиши кўзда тутиладиган таълим муассасалари имкониятлари Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан белгиланган экспертлар иштирокида ўрганилиши мумкин.

Таълим технологияларини қўллаш, инновацион ёндашувлар, мультимедиа таълим ресурсларини жорий этиш имкониятлари кенгайди. Шу билан бирга, ўқувчиларда табиий-илмий дунёқарашни ривожлантиришнинг методик таъминотини такомиллаштириш зарурати ҳам мавжуд. Бугунги кунда бутун дунёда ёшларнинг табиий-илмий дунёқарашини шакллантириш бўйича қатор, жумладан, қуйидаги устувор йўналишларда тадқиқотлар олиб борилмоқда: электрон-дастурий воситалар асосида ўқувчиларда табиий-илмий дунёқарашни шакллантиришнинг методик шартшароитларини такомиллаштириш; виртуал лабораториялар билан ишлашни ўргатиш ва бу жараёнда ўқувчиларда табиий-илмий компетенциялар тизимини шакллантириш, биология фанлари таълими жараёнини ташкил этишда назарий ва амалий машғулотлар интеграциясини таъминлаш, ўқувчиларда табиий-илмий дунёқарашни ривожлантиришда инновацион таълим технологияларининг ролини ошириш, ўқувчиларни илмий тадқиқот фаолиятига йўналтиришнинг методик таъминотини такомиллаштириш

Кундузги, кечки ва сиртки таълим шаклида таълим олаётган ўқувчилар дуал таълимга ўқишини кўчириш тақикланади. Шунингдек, Таълим муассасаси ва корхона (ташкilot) ўртасида ёки корхона (ташкilot) ва ўқувчи (лар) ўртасида тузилган шартнома бекор қилинганда ўқувчи(лар) ўқиши мос таълим даражасидаги кундузги таълим шаклига ўтказилади. Дуал таълимда ўқувчилар тўлов-контракт ёки давлат буюртмаси бўйича давлат гранти асосида таълим олишлари

мумкин. Тўлов-контракт микдори тизимида таълим муассасалари мавжуд бўлган вазирлик ва идоралар томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Лойиҳада билдирилишича, дуал таълимни ташкил этишнинг мақсад — Ўзбекистон иктисодиётини ривожлантириш, йирик ва кичик бизнес субъектларида аҳоли, айниқса, ёшлар ва хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш ҳамда камбағалликни қисқартириш учун меҳнат фаолияти билан таълимни уйғунлашган ҳолда ташкил этиш орқали малакали кадрлар тайёрлаш ҳисобланади.

Маълумот учун: Дуал таълим — таълим дастури-

нинг назарий, ўқув-амалий қисми профессионал таълим муассасасида, малака ҳамда компетенцияларни шакллантириш бўйича ишлаб чиқариш билан боғлиқ амалий қисм корхона (ташкilot)да ташкил этиладиган ўқитиш тури;

Дуал таълим дастури эса таълим муассасаси ва корхона (ташкilot)да битирувчига муайян касб ёки мутахассислик бўйича касбий фаолиятни малакали бажаришга қаратилган профессионал таълим тайёргарлигининг асосий мазмунини белгиловчи таълим стандартлари, малака талаблари, ўқув режа, ўқув дастур (модул)лари, ўқув ва ишлаб чиқариш амалиёти дастурларидан иборат ҳужжатлар тўпламидир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2019–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини инновацион ривожлантириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони.
2. Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 29 март №163-сонли “Профессионал таълим тизимида дуал таълимни ташкил этиш чора-тадбирлари ҳақида”ги қарори.
3. Гогоберидзе А.Г. Солнцева О.В. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения / Под ред. – СПб.: Питер, 2013. – 464 с.
4. Karaev S.B. Improvement of Vocational Training of Pupils in Secondary Schools International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 01, 2020 ISSN: 1475-7192 1742 page.
5. Терещенкова Е.В. Дуальная система образования как основа подготовки специалистов // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2014. – № 4 (апрель). – С. 45

MODERN METHODS OF TEACHING THE GERMAN LANGUAGE

Nozima Nishanova,

Department of foreign languages,
Tashkent University of Information Technology, teacher

Annotation

The main task of a foreign language teacher is a communicative task. This means teaching children to communicate at a level sufficient to adapt to a foreign-speaking society. The principle of the child's activity in the learning process has been and remains the main thing in didactics. This concept means such a quality of activity, which is characterized by a high level of motivation, a conscious need for the assimilation of knowledge and skills, effectiveness and compliance with social norms.

Keywords: teaching aid, Internet technologies, project, group work, interactive teaching methods.

Annotatsiya

Ushbu maqola asosan bolalarni chet el tilida so'zlashadigan kishilarga moslashish uchun yetarli darajada muloqot qilishga o'rgatish haqida tayyorlangan hisoblanadi. Bolaning o'quv jarayonidagi faoliyati prinsipi didaktikada asosiy masala bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda. Ushbu konsepsiya yuqori darajadagi motivatsiya, bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishga ongli ehtiyoj, samaradorlik va ijtimoiy me'yorlarga rioya qilish bilan tavsiflanadigan bunday faoliyat sifatini anglatadi.

Kalit so'zlar: o'quv qo'llanma, Internet texnologiyalari, loyiha, guruh ishi, interfaol o'qitish usullari.

Аннотация

Главной задачей преподавателя иностранного языка является коммуникативная задача. Это означает обучение детей общению на уровне, достаточном для адаптации в иноязычном обществе. Принцип активности ребенка в процессе обучения был и остается главным в дидактике. Это понятие означает такое качество деятельности, которое характеризуется высоким уровнем мотивации, осознанной потребностью в усвоении знаний и умений, эффективностью и соблюдением социальных норм.

Ключевые слова: учебное пособие, интернет-технологии, проект, групповая работа, интерактивные методы обучения.

At present, when studying foreign languages at a university, practical mastery of a foreign language comes to the fore, i.e. formation of students' communicative competence or ability to speak in accordance with the speech situation. The task of the teacher is to activate the cognitive activity of students in the process of teaching foreign languages. Modern teaching methods: collaborative learning, the use of new information technologies and Internet resources, shell programs, as well as various game tasks help to implement a student-centered approach to learning, provide individualization, differentiation of learning, taking into account the abilities of students, their level of foreign language proficiency, inclinations, etc. Due to the variety of training options and teaching aids, the requirements for the professional training of a teacher of foreign languages are increasing, who, in the new conditions, needs to get acquainted with various methodological systems. An invaluable role here is played by internships in the country of the language being studied and the exchange of experience with foreign colleagues. International training courses can help with this. Such courses for teachers of German as a foreign language are successfully conducted by the Institute of International Communication (IMC) in Düsseldorf (Germany), which was founded on the basis of the University. The IMC is located on the territory of the Heinrich Heine University and cooperates closely with it, providing assistance in holding international events. Various language courses are offered annually, international exchange programs are organized, as well as educational programs during the summer holidays, including for teachers. The IMC cooperates with many companies, publishers, universities and international organizations such as the Academic Exchange Service (DAAD), the Pedagogical Exchange Service (PAD), and the European Commission. IMC employs highly qualified teachers. The distinguishing feature of the work IMC is the use of the latest means of communication. Internet and Intranet guarantee constant exchange of information between staff, teachers and program participants.

Group forms of organization of the educational process in the classroom in the German language. Group form of education is a form of organization of educational and cognitive activities in the classroom, involving the functioning of various small groups working on both common and specific tasks.

The modern way of life requires the study of foreign languages, because thanks to them the condition for successful human activity in various fields of production and business is realized. Teaching a foreign language at school pursues the main goal - the development of students' speech competence, that is, their mastery of a foreign language as a means of communication. Recently, Russia has been more and more integrated into the world community, so a foreign language has become a necessary condition

for the implementation of activities. In the era of information civilization, the acquired knowledge must be supplemented by teaching systematic and critical thinking, and new forms and methods of teaching have to be developed to prepare students for continuous learning of a foreign language so that its study becomes a creative process that accompanies a person all his life. Most often, when implementing "multilateral" communication in the classroom, teachers use interactive methods and techniques for teaching a foreign language.

In educational institutions, more and more importance is given to interactive teaching methods due to the fact that these methods are focused on the active joint activity of the teacher and students, their interaction and communication. Interactive teaching methods allow students to interact not only with the teacher, but also with each other, exchanging accumulated knowledge. Each of the students actively works to express their own point of view in order to demonstrate the acquired knowledge. The main feature of the interactive teaching method is the participation of the teacher in the discussions of the students, as well as commenting on the mistakes made by the students.

In the modern practice of teaching foreign languages, interactive teaching methods are a special form of organizing the cognitive and communicative activities of students, focused on educating a socially mobile personality with the ability for self-development, effective communication with other members of society.

Currently, there is an intensification of education, due to which information and electronic technologies are actively used, namely ICT tools, which become indispensable assistants in the pedagogical process. It is quite common that a teacher resorts to the use of various technologies from the Internet, as well as to multimedia teaching aids, as a result of which a "teacher-student-computer-teacher" connection is formed.

Multimedia technologies are currently the most promising direction in the field of informatization of the educational process. Multimedia technologies combine the use of audiovisual teaching aids that are suitable for various learning purposes. It should be noted that there are also interesting interactive methods in the field of application of modern teaching aids, multimedia and game methods in general:

a presentation is a visual way of presenting any information that combines animation, text, graphics, as well as the ability to embed audio and video;

animated videos are most often used in elementary grades, when it is easier for children to perceive the graphic form that is most understandable to them, when pictures or animations change;

Games occupy a separate place in the educational process, since they are perceived as an entertaining rather than educational tool, however, specialized educational

games contain great potential for discovering and improving a particular skill in students. It is worth noting that gaming technologies are suitable for all ages of learning; the main thing is to find a suitable game (“Field of Miracles”, “Auction of words”, “Domino”);

video applications are already being used for older students as an authentic instructional video is used and, most often, to immerse students in the language learning environment, instill in them an understanding of another language, build socio-cultural competence and respect for the culture of another language;

Audio apps as well as video apps are relevant for older students as authentic or educational podcasts can be used for the same purposes as video; web services on the Internet exist in large numbers [1, 12].

This is due to the fact that for most of the studied foreign languages there are services for additional and interactive classes with students. It should be noted that services can be used both as a method of organizing the educational process, and as a means of control.

One of the technologies that provides student-centered learning is the project method, as a way to develop creativity, cognitive activity, independence, which I often use in the classroom. The project method forms students' communication skills, a culture of communication, the ability to briefly and easily formulate thoughts, tolerantly treat the opinion of communication partners, develop the ability to extract information from various sources, process it using modern computer technologies, creates a language environment that contributes to the emergence of a natural need in communication in a foreign language. The project form of work is one of the relevant technologies that allow students to apply the accumulated knowledge of the subject. Students expand their horizons, the boundaries of language proficiency, gaining experience from its practical use, learn to listen to foreign language speech and hear, understand each other when defending projects. Students work with reference literature, dictionaries, a computer, thereby creating the possibility of direct contact with the authentic language, which is not possible with learning the language only with the help of a textbook in the classroom.

Project work is a creative process. A student independently or under the guidance of a teacher is looking for a solution to a problem, this requires not only knowledge of the language, but also possession of a large amount of subject knowledge, possession of creative, communicative and intellectual skills. In a foreign language course, the project method can be used as part of the program material on almost any topic. Working on projects develops imagination, fantasy, creative thinking, independence and other personal qualities.

The task of the teacher is to create conditions for the practical acquisition of the language for each student, to

choose such teaching methods that would allow each student to show their activity, their creativity. The task of the teacher is to activate the cognitive activity of the student in the process of teaching foreign languages. Modern pedagogical technologies such as collaborative learning, project methodology, the use of new information technologies, Internet resources help to implement a student-centered approach to learning, provide individualization and differentiation of learning, taking into account the abilities of children, their level of learning [2, 56].

Forms of work with computer training programs in foreign language lessons include: learning vocabulary; practicing pronunciation; teaching dialogic and monologue speech; learning to write; development of grammatical phenomena.

The possibilities of using Internet resources are enormous. The global Internet creates the conditions for obtaining any information necessary for students and teachers located anywhere in the world: country studies material, news from the life of young people, articles from newspapers and magazines, etc.

In fact, the foreign language being studied seems to be in some kind of abstract form, not related to the student's surrounding world. Thus, when learning a foreign language, it is impossible to implement the entire set of functions that the native language performs.

If we compare the study of a foreign language with the study of other school disciplines, the main difference will be that a foreign language is both a goal and a means of learning. In all other disciplines, students master through the use of their native language as a tool, and when mastering a foreign language, it is necessary to use it as a tool and at the same time studies it.

Private methods of learning a foreign language relate to teaching specific languages, each of which has its own specifics; for example, English has a relatively simple grammar and a fairly concise vocabulary, while German is characterized by cumbersome lexical constructions and more complex grammar.

The main methods of teaching the German language are grammar-translation and natural. The grammar-translation method of teaching the German language is characterized by studying grammar at the first stage, and then connecting translations from German into Russian and from Russian into German. It does not matter how interesting the texts used are for students; they serve only as material for learning the rules.

The natural method relies on immersing students in the language environment. This environment is created artificially. Students should speak a lot in a foreign language, listen, read and gradually master it by the method of constant repetition. On the basis of these methods, various methods have been developed, for example, the “army” method with a high intensity of training, various methods